

SĀRA PENIPAKERE

PAKSS
MĀJUPCEĻŠ

SARA PENNYPACKER

PAX

JOURNEY HOME

SĀRA PENIPAKERE

PAKSS MĀJUPCEĻŠ

No angļu valodas tulkojusi

Laura Dreīže

ILUSTRĒJIS

DŽONS KLASENS

ZVAIGZNE ABC

821.111(73)-93
Pe 400

Sara Pennypacker
PAX, JOURNEY HOME

Text copyright © 2021 by Sara Pennypacker
Illustrations copyright © 2021 by Jon Klassen
All rights reserved.

Autores piezīme. Lapsu savstarpējo saziņu veido sarežģīta skaņu, žestu, smaržu un mīmikas sistēma. Slīprakstā rakstītie "dialogi" nodaļās no Paksa skatpunkta ir mēģinājumi pārtulkot lapsu bagāto valodu.

Sāra Penipakere
PAKSS. MĀJUPCEĻŠ

Apgāda vadītāja *Vija Kilbloka*
Projekta vadītāja *Marika Taube*
Redaktore *Daina Grūbe*
Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*
Korektore *Zinta Stikute, Patrīcija Šteinberga*
Vāka dizainu adaptējusi *Ilze Isaka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,
Rīgā, LV-1010. Red. nr. L-4270.
Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums.
Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Tulkojums latviešu valodā, Laura Dreiže, 2023
© Literārā apdare, izdevums latviešu valodā, mākslinieciskais noformējums,
Apgāds Zvaigzne ABC, 2023
ISBN 978-9934-31-405-6

*Donnai Brejai –
paldies, ka tik labi rūpējies par lapsām.
– S. P.*

Pakss skrēja.

Viņš skrēja vienmēr. Bija pagājis gads, kopš Pakss pēdējoreiz bija atradies krātiņā, bet prāts joprojām glabāja atmiņas par drašu pinumu.

Taču šīrīta skrējiens bija citāds. Šorīt Pakss skrēja jauna iemesla dēļ: dziļi zem cietās, sasalušās meža zemes, dziļi zem sērsnas, kas vēl slēpās egļu zaru tumšajā paēnā, dziļi zem ledus vižņiem ūdens lāmās viņš jau spēja to saost. Pavasari. Jaunu dzīvību, kas tiecās *ārup* – ārā no mizas, no pumpuriem un alām –, un vienīgā iespējamā atbilde uz *ārup* bija *uz priekšu*.

Bet piepeši Pakss apstājās. Trusis.

Pēdējā laikā Kuplaste vienmēr bija izsalkusi.

Pakss nogriezās smaržai pa pēdām un drīz vien atrada trušu alu. Tā bija pamesta tikai pirms dažām stundām, un tajā bija palikušas vien divu trusēnu mirstīgās atliekas: viens bija miris jau dienām, otrs izdzisis iepriekšējā naktī.

Šī bija jau trešā miga, kurā Pakss pēdējo trīs dienu laikā bija atradis beigtus mazuļus. Pirmajā – lauka peles alā – bojā bija gājis viss metiens. Pakss bija aiznesis mājās vissvaigāko no pelēniem, bet Kuplaste tikai nepatikā sarauca purnu.

Otrajā migā bija mājājuši burunduki. Arī no tiem Kuplaste bija atteikusies, tāpēc Pakss pat nepūlējās nest viņai beigtos trusēnus. Piepeši noguris, viņš pagriezās atpakaļ uz Pamesto fermu – tur viņš, Kuplaste un Sikulis bija apmetušies, pēc tam kad visi kopā bija pametuši vietu, kur Sikulis zaudēja pakaļkāju.

Kuplasti nekur nemanīja, tomēr viņa bija tuvu. Pakss rikšiem devās viņai pa pēdām līdz vecam šķūnītim. Zem pakāpieniem bija izrakta ala un visapkārt izmētāti svaigi zemes kukuržņi. Pakss sekoja lapsas smaržai iekšā alā.

Kuplaste saritinājusies gulēja jaunās migas dziļumā, un viņas mirdzošais kažoks bija piebiris ar smiltīm. Sajutusi savu partneri, viņa miegaini pavēra vienu aci, tad atkal nolaida purnu uz priekšķepām.

Pakss apjuka. Rīta gaiss jau sāka iesilt, un tajā nevēdija ne mazākie vētras draudi. Vēl jo mulsinošāka bija

smarža, kas virmoja alā, – Pakss nekad agrāk nebija to jutis, taču pazina tikpat labi kā savējo. Tā piederēja arī Kuplastei, taču vienlaikus bija pavisam citāda.

Pakss pabikstīja Kuplastes kaklu, mudinādams arī viņu paošņāt gaisu. *Jauns?*

Jā, jauns. Mēs.

Pakss joprojām nesaprata.

Kuplaste apvēlās uz muguras un izstiepās, atklājot skatienam apaļo vēderu. *Mazuļi. Drīz.* Tad viņa ieritinājās atpakaļ tīrajās smiltīs.

Pakss vēroja katru Kuplastes ieelpu un izelpu, līdz viņa aizmiga.

Tad viņš izlīda no alas un vienreiz ierējās.

Un tad Pakss skrēja. Šoreiz tāpēc, ka citādi viņš pārsprāgtu.

Pīters noliecās pār tracināmo grīdas dēli un ar pirkstu pārvilka pār izvirzījumu, kas stiepās no viena gala līdz pat otram. Vola bija teikusi: kad dēļi būs pietiekami gludi, varēs sākt tos slīpēt ar smilšpapīru, bet Pīters gribēja, lai tad, kad Vola ieraudzīs pabeigto grīdu, tā būtu perfekta, nevis tikai pietiekami gluda.

Viņš pierēgulēja ēveles asmeni, lai ar to būtu iespējams noņņāpt papīrplānas šķēpeles. Protams, varētu nogriezt vienu biezāku slāni, taču, noņņemot kārtu pa kārtai, rezultāts būs labāks.

Pīteram patika ēvelēt – iespējams, tā bija iecienītākā prasme no visām, kuras viņš bija apguvis, būvējot namiņu. Atšķirībā no tādiem instrumentiem kā,

piemēram, skrūvgriezis, ēvele prasīja īstu spēku. Tā nodarbināja visu ķermeni. Tā bija darbarīks vīram, nevis zēnam.

Pīters novietoja ēveli uz dēļa gala, ar labo roku satvēra rokturi un uzgūla tam ar visu svaru, tad ar kreiso roku sāka virzīt darbarīku uz priekšu. No kaimiņu šķūņa sadabūtās simtgadīgās priedes skaida savērpās vienmērīgā mežģīnē, un uzvēdīja svaiga koksnes smarža. Pīteram patika, ka koks vienmēr ir gatavs jaunam sākumam, vienmēr...

Piepeši ēvele atdūrās pret zara vietu. Roka, ar kuru Pīters turēja rokturi, noslidēja nost, un asmens nošņāpa ādu pie ikšķa pamatnes.

Zēns nolamājās un atsēdās uz papēžiem. Kad viņš beidzot to iegaumēs? Tādas jau tās zaru vietas ir – tās viltīgi uzglūn zem gludas virsmas. Asinis no griezuma vietas notecēja pār plaukstas locītavu, un Pīteram prātā iešāvās vārdi: *asinis un sviedri*. Būvējot namiņu, viņš bija izlējis spaiņiem sviedru. Būtu tikai godīgi apziņogot to arī ar dažām asins lāsēm. Zēns piespieda brūcīti pie dēļa un noraudzījās, kā koksni iekrāso sarkana svēdra. Plešoties plašumā, tā izskatījās pēc lapsas astes.

Pīters atrāva roku, satriekts, cik spēcīgi viņu ķēra atmiņas. Pagājušogad pa ceļam atpakaļ uz vietu, kur viņš bija spiests pamest savu mīlo lapsu Paksu, viņš

ar nazi bija ieskrambājis sev lielu, lai uz kājas uzzīmētu zvērestu lapsas astes veidolā. *Es atgriezīšos pie tevis.*

Zēns piespieda ievainoto roku pie krūtīm. Atmiņas bija nodevīgas. Tās likņāja tepat vien, vienmēr tuvu, gatavas ietriekt dunci sirdī, tiklīdz viņš zaudēja modrību.

Pīters zināja, kas jādara, lai tiktu ar tām galā. Viņš bija izgudrojis sava veida sodu. Ikreiz, kad gadījās aizmirsties un iedomāties par Paksu, viņš sev lika atkārtot vienu un to pašu vingrinājumu. Labāk to nodarīt uzreiz.

Pīters aizvēra acis. Viņš iztēlojās to pēcpusdienu, kad ceļmalā bija uzgājis beigto lapsu mātīti. Zēns sīki un smalki pārcilāja ik detaļu: kā viņš bija pacēlis stīvo, dubļiem nošķiesto ķermeni, kā nesis to līdzī, meklēdams vietu, kur apglabāt, kā netālu no akmens žoga pamanījis smilšainu zemes pleķīti un ar zābaku izracis seklu kapu.

Lai gan sirds krūtīs sažņaudzās kā ikreiz, kad viņš nonāca tik tālu, Pīters lika sev atcerēties arī to, kā bija atradis ieeju lapsu alā. Nu jau ik elpas vilciens darīja sāpes, tomēr viņš uzbūra ainu savā iztēlē: trīs beigti lapsēni un viens drebošs, dzīvs mazulis.

Pīters bija iesniedzies iekšā alā un izcēlis no tās dzīvo lapsēnu. Viņš bija piespiedis mazuli pie krūtīm,

un siltais kamoliņš piepildīja tukšumu, kuru viņš bija nēsājis sevī, pats to nemaz neapjauzdams. Taču tagad Pīters sev par sodu iztēlojās citu ainu: to, kā, pēc tēta domām, viņam *būtu* bijis jārikojas.

“Tam bija jānomirst līdz ar pārējiem. Vispareizāk būtu bijis gādāt, lai tas notiek nesāpīgi.”

Turēdams lapsēnu rokās, Pīters bija pārskaities. “Nekā nebija!” viņš iesaucās. “Es viņu paturēšu!”

Tēvs bija saīdzis, tomēr viņa sejā Pīters bija ieraudzījis pazībam cieņu – iespējams, pirmo reizi.

Taču tagad zēns saprata, ka tēvam bija taisnība. Vajadzēja toreiz izbeigt Paksa mokas un pasargāt viņu un sevi no sāpēm, ko viņš pats abiem atnesīs pēc pieciem gadiem.

Pīters pabeidza iztēles ainu. Tajā viņš neiesniedzās alā. Zēns iedomājās, ka noceļ no akmens žoga augšmalas vienu no smagajiem, plakanajiem akmeņiem un nomet to uz alas ieejas. Un tad dodas prom, pat nepaskatīdamies atpakaļ.

Izdari to. Ej prom. Neatskaties.

Cik daudz sāpju viņš būtu sev aiztaupījis!

Pīters izspēlēja šo scenāriju vēl divreiz. Viņš bija lasījis: ir nepieciešami trīs atkārtojumi, lai pārprogrammētu atmiņas.

Sods darbojās. Pīters arvien retāk iedomājās par Paksu. Ja nebija jāskatās uz Volas jenotu, viņš dienām

ilgi varēja aizmirst, ka viņam jebkad bijis pašam savs mīlulis.

Pīters piecēlās un nolika ēveli. Griezums rokā bija pārstājis asiņot, bet ēvelēšana uz kādu laiku būs jāatliek. Atmiņām nedrīkstēja dot ceļu, pa kuru viņam piekļūt.

Zēns noņēma audeklu no stūrī noliktas siles. Tajā viņš bija savācis sausas sūnas, krāsns pelnus un mitrus dubļus. To visu Pīters sajauca ar ūdeni, līdz izveidojās kunkuļaina masa, tad ar ķelli iekļeckāja daļu spainī un sāka špaktelēt spraugas starp dēļiem ziemeļpuses sienā.

Strādājot Pīters atļāvās apbrīnot namiņu. Viņš bija izdomājis to uzbūvēt vēl septembrī, kad bija atgriezies mājās pēc pirmās skolas dienas, izkārtojis mācību grāmatas uz Volas virtuves galda un sapratis, cik piņķerīgā situācijā ir nonācis. Volas mājiņa bija ideāli piemērota viņai vienai, taču diviem iemītniekiem tā bija par mazu. Viņi bija norunājuši, ka Pīteram ir nepieciešama pašam sava telpa, un Vola bija palīdzējusi izveidot skici namiņam, kur zēnam gulēt un mācīties. Telpa bija pavisam neliela, tikai simt divdesmit kvadrātpēdas, bet tajā pietika vietas gultai, skapim, rakstāmgaldam un krēslam, un Pīteram patika tās vienkāršība.

Viņš pats bija nogāzis kokus, sazāgējis baļķus un iegriezis tajos robus. Viņš bija apstrādājis katru spāri un siju, apjumis un nodarvojis jumtu. Iepriekšējā nedēļā

Pīters atkritumos bija atradis durvis un trīs logus un nopircis tos par naudu, ko viņam ik nedēļu sūtīja vec-tēvs. Rīt pēc skolas viņš sāks gatavot rāmjus.

Kaimiņi bija palīdzējuši iecelt baļķus vietās, bet visu pārējo Pīters bija paveicis paša spēkiem. Vola, protams, bija palīdzējusi ar padomu, taču tikpat kā nepielika roku pie darbiem. Tāda bija vienošanās: Pīters gribēja uzcelt namiņu viens pats, un Vola cienīja viņa lēmumu. Tas viņam patika.

Tajā brīdī uz takas kā saukta parādijās Vola. Izskatījās, ka viņa jūtas neveikli, – sieviete ik pa brīdim pa-raustīja svārkus, it kā joprojām nebūtu pieradusi pie glitajām drēbēm, ko valkāja, strādājot bibliotēkā.

Vola pakāpās uz dobtā betona bloka, ko Pīters bija nolīcis pie durvīm, – viņa ļoti veikli pārvietojās ar kājas protēzi, taču augstāki pakāpieni sagādāja grūtības – un pieklauvēja pie baļķa. Zēnam patika arī tas, ka Vola ciena viņa personisko telpu.

Pīters izklāja zemē brezentu, lai paslēptu nepa-beigto grīdu, un pamāja, lai Vola nāk iekšā. – Kā šodien gāja?

Vola pasmaidīja. – Tas mazais Viljamsu meitēns man sagādās sirmus matus. Bet viņa labi saprot mario-netes. Bea lika tevi pasveicināt. Viņa ir pasūtījusi to jauno grāmatu par kokiem, kuru tu prasīji. Nebiju do-mājusi, ka vēl ir palikusi kāda grāmata par kokiem,

kuru tu neesi izlasījis. Ā, gandrīz aizmirsu! Kāds pie ziņojumu dēļa bija piespraudis sludinājumu. Piedāvā kucēnus – arī labradorus un spanielus. Es iedomājos...

Pītera elpa kļuva sekla. Viņš novērsās. – Nē. – Tagad viņš atkal domāja par Paksu. Zēns pacēla ķelli. – Man jāiet atpakaļ pie darba.

– Man vienkārši ienāca prātā: kad tu sāksi dzīvot te, varbūt tev noderētu kāds kompanjons...

– Nē! – Vārds izskanēja tik asi, ka Pīters pats satrūkās.

Vola soli atkāpās. – Labi. Vēl par agru. Es saprotu.

Pīters šaubījās, vai viņa tiešām saprot, jo viņš pats sevi nesaprata. Tikai zināja, ka doma par jaunu miluli aizžņaudz viņam elpu.

Vola samiernieciski pasmaidīja.

Pīters pamāja ar galvu un uzkleksēja uz sienas riekšavu javas. Gribējās, kaut Vola ietu prom. Tūliņ pat vajadzēja tikt galā ar sodu, citādi atmiņas iesakņosies prātā. Viņš ar ķelli izlīdzināja javu.

Volas smaids izplēnēja. – Es tev jau vakar teicu: nenoblivē tik cieši.

Pīters iekoda vaigā un uzķellēja uz sienas vēl vienu biezu kārtu javas. – Tas tāpēc, lai aukstums netiek iekšā.

– Iekšā netiks arī gaiss un gaisma.

Pīters turpināja drīvēt spraugu starp balķiem.

– Bez gaismas un gaisa var nomirt, puika, – Vola
jau klusākā balsī sacīja.

– Zinu, – viņš atteica, nepaceldams skatienu. – No-
mirt var arī no aukstuma.

Pakss nemierīgi soļoja šurpu turpu. Iepriekšējā nedēļa bija bijusi silta, taču šonakt gaisā sprēgāja sals. Pilnmēness aicināja Paksu, tomēr Kuplastes vilinājums bija spēcīgāks.

Krēslas stundā viņa, piebriedušajam vēderam šūpojoties, bija ielidusi alā zem šķūniša. Pakss bija klausījies, kā viņa soļo uz riņķi, cenzdamās rast sev vietu, tad pakašņā grīdu un atsāk soļot. Dzirdot Kuplasti piepūlē elsojam, Pakss bija pabāzis purnu alā, bet viņa bija noņurdējusi brīdinājumu. *Nenāc iekšā. Bet turies tuvumā.*

Kopš tā brīža Pakss uzmanīja apkārtni ap šķūnīti un lēzeno ieplaku, kurā atradās pļava, dziedējot jaunus

asnus. Stundām ilgi viņš nebija manījis nevienu iebrucēju, taču nu izdzirdēja pazīstamus soļus.

Kuplastes brālis, kurš iepriekšējā pavasarī bija zaudējis vienu pakaļkāju, nāca īpatnējā trijkājainā gaitā. Tomēr viņš bija kļuvis par prasmīgu mednieku – šķita, ka viņa redze un dzirde ir tapušas asākas, lai atsvērtu zaudēto veiklību, un nu viņš iznira no krūmāja ar tuklu paipalu zobos. To viņš nometa pie alas ieejas.

Sikulis saslēja ausis uz to pusi, kur no iekšpuses skanēja rosība.

Pirms Pakss paguva viņu apturēt, viņš ieslidēja alā. Atskanēja šņāciens, un pēc dažām sekundēm Sikulis smilkstēdams atmuguriski izklunkurēja ārā. Viņš no metās guļus pie ozola saknēm drošā attālumā no šķūnīša.

Pakss viņam sekoja un apgūlās blakus. Sikulis apsedza purnu ar asti un aizvēra acis, turpretī Pakss saglabāja modrību, nenolaizdams skatienu no alas. Viņš nemēģinās iet iekšā, iekams Kuplaste nebūs viņu aicinājusi – jau agrāk bija nācies saskarties ar viņas asajiem zobiem –, tomēr šonakt viņš jūta vajadzību sargāt savu partneri.

Kad pie pamales parādījās pirmās ausmas atblāzmas, līdz viņam atvēdīja asins smārds.

Pakss metās uz alu.

Aukstajā gaisā cēlās mitrs karstums. Tajā jaušamās asinis nenāca no brūcēm vai no nāves. Tās bija dzīvības

asinis – pukstošas un jaunas. Un tās pieprasīja viņa klātbūtni.

Pakss ieslīdēja iekšā.

Kuplaste mazgāja trīs ņudzošus ķermenīšus. Mazuļi bija tumši un mikli. Skatienam aprodot ar tumsu, Pakss ieraudzīja no mudžekļa pastiepjamiem sīkas kājeles. Mazas, sārtas ķepiņas izpletās un savilkās, sīki, sārti deguntiņi ošņāja gaisu, sīkas, sārtas austiņas vērīgi klausījās.

Kuplaste apmierināti ieņurdējās. *Mūsu. Drošībā.*

Pakss nogūlās uz alas grīdas un saritinājās apkārt savai ģimenei. Blakus viņa sirdij pukstēja trīs mazītiņas sirsniņas. *Drošībā. Mūsu.*